

себе си да го направят така, че то да се отличава от същото, което правят други - колеги, комшии и т. н. Но този стремеж у тях е вложен в коренно различни параметри в сравнение със същия при българите. Ромите са свързани дълбоко с преходността и зигзазите на своята съдба, които обаче никога не са ги извеждали като цяло извън "дъното" на живота. Техният живот (личен, семеен, родов, групов) е лишен от устойчива, трайна реализация. Затова и ромът почти никога досега не е чувствал необходимост от твърдо и трайно решение на своите проблеми и дилеми. На него му се предоставя само моментното, всекидневното. Той някак си е освободен от необходимостта да мисли за твърдо и трайно решение на своите потребности и нужди. Оттук и стремежът му да направи "нещо по-така", но в рамките на неговата кратковременна експлоатация, защото, дори и когато работи за себе си, той търси решение на моментното, конкретното, а не на трайното, перспективното. И това е така, защото по силата на неговата житейска философия каквото и да е, което ромът прави, то наскоро ще се нуждае от "корекция" или от замяна с друго, също така временно нужно, временно експлоатирано.

Разбира се, тази етнопсихическа особеност в трудово-професионалната (и не само в нея) изява на ромите не е статична, а още повече пък едноизмерна. В различни по степен на културно развитие и социално съзряване цигански кланове, в различни по социална насоченост ромски групи, в различни по ниво на цивилизованост представители на ромската общност, тази особеност има доста конкретизирана изява и реализация. Нещо повече. Колкото повече един ром се интегрира към българите, толкова по-силно изчезва този пласт в неговата душевност. И толкова по-ярко се откроява в него стремежът да направи нещо, което не само да впечатли "другите", но и да остави траен спомен за личните му заложби и дарования.

* * *

Характерологията на циганите е още по-своеобразна в сферата на **културната им определеност**, в смисъл в сферата на производството на духовни блага. Тук изследовате-